

Kunst Inclusief

‘Mensen met speciale Wensen’

OntwikkelWerkPlaats Den Haag



Takky (Marianne van der Tak), *Wereldvrede en crohn in mijn bestaan*, 2009, acryl op doek, 100 x 100 cm. Foto: via Marianne van der Tak

OntwikkelWerkPlaats Den Haag

In de OntwikkelWerkPlaats Den Haag zijn professionals van de ateliers REAKT/Anders Bekeken, Atelier De Kunstvlieg en het Centrum voor de Kunsten het Koorenhuis enthousiast van start gegaan. Anders Bekeken stimuleert mensen met psychiatrische en psychosociale problemen actief deel te nemen in de samenleving en regie over het eigen leven te nemen. Atelier De Kunstvlieg is een non-profit organisatie met financiering uit het PGB voor deelnemers met een autistische en/of verstandelijke beperking en een psychiatrische achtergrond. Het Koorenhuis heeft een jarenlange ervaring en een imposant aanbod voor zo'n 100 deelnemers met verstandelijke beperkingen. Er zijn ook enkele deelnemers met psychiatrische of psychosociale problematiek.

Toinette Loeffen en haar doel

Toinette Loeffen is projectleider van het onderzoeksproject Kunst Inclusief, een tweejarig samenwerkingsverband van hogescholen, ateliers, centra voor de kunsten en landelijke belangenorganisaties. Vanaf augustus 2009 werkt zij met veel plezier als facilitator en onderzoeker in OntwikkelWerkPlaats (OWP) Den Haag.

Het samenwerkingsverband wil handreikingen bieden ter verbetering van de kunstontwikkeling en cultuurparticipatie voor mensen met een beperking. De bevindingen uit het vooronderzoek 2008-2009 zijn voorgelegd aan drie regionale 'OntwikkelWerkPlaatsen' (OWP's) of proeftuinen. Professionals uit de zorg en kunsteducatie zijn met deelnemers in de OWP's verdiepend aan de slag gegaan. Dit alles moet handreikingen bieden, waarmee Centra voor de Kunsten en zorgateliers de toegankelijkheid en mogelijkheden voor kunstontwikkeling van mensen met een beperking kunnen vergroten.

“Ik geniet van de gesprekken met deelnemers over anders en heel gewoon zijn. Als een deelnemer aangeeft “ik ben meer dan mijn beperking” en mij zijn prachtige kunstwerken toont, kan ik alleen maar beamen dat hij zeer getalenteerd is. De tentoonstelling 'Niet Normaal', die we met alle OWP's bezocht hebben, stelt kritische vragen over wat normaal is en laat zien hoe je met kunst de grenzen van de waarneming kunt oprekken.

Inclusie gaat uit van de kracht van diversiteit. Iedereen heeft beperkingen en iedereen heeft mogelijkheden. Sommige dragen bij aan de economische waarde, andere aan de verrijking van cultuur of omgangsvormen. We zijn geconditioneerd in het denken en kijken in hokjes en onderdelen, maar hoe zit het met het geheel en de verbindingen? De sleutel is mijns inziens het aangaan van onderlinge relaties waarbij we elkaar willen leren kennen.”

De deelnemers aan Kunst Inclusief zijn terug te vinden op www.kunstinclusief.nl.

Wensen van de deelnemers

Sommige deelnemers geven aan dat het atelier de meest veilige en inspirerende plek is om zich te ontwikkelen. Ze doen mee, ervaren geen druk, mogen zichzelf zijn, exposeren en hebben belangrijke prijzen gewonnen. Andere deelnemers hebben cursussen gevolgd bij het Koorenhuis of elders en hier goede en minder goede ervaringen mee. Onderdeel van het onderzoek is een inventarisatie van wat wel en niet werkt en hoe één en ander verbeterd kan worden. In een zoektocht met deelnemers wordt niet meer gesproken over 'deelnemers met beperkingen', maar over 'mensen met speciale wensen'.

Er zijn ook atelierdeelnemers die graag een cursus willen gaan volgen bij het Koorenhuis. De wensen van deze deelnemers zijn geïnventariseerd en het Koorenhuis probeert in samenwerking met REAKT en Atelier De Kunstvlieg op maat mogelijkheden te creëren, zodat ze individueel, in een aparte of in een reguliere groep, aan een cursus fotografie, theater, animatietechniek of vrij schilderen kunnen deelnemen. Anderzijds zijn deelnemers van REAKT een studiedag aan het ontwikkelen voor docenten van het Koorenhuis waarmee ze een dialoog op gang willen brengen.

Takky (Marianne van der Tak),
Bakfiets, zullen we samen een ritje maken,
2009, acryl op kunstenaars papier, 50 x 70 cm
Foto: via Marianne van der Tak

Het onderzoek en de deelnemers

In OWP Den Haag wordt onderzocht hoe deelnemers als actor betrokken kunnen worden. Ze zijn geïnformeerd over het onderzoek en uitgenodigd mee te denken, praten of schrijven over hun ervaringen en visie op het ontwikkelen van en meedoen met kunst. Ze geven aan dat het idee over mensen met een handicap of beperking wellicht niet overeenkomt met de werkelijkheid. Een deelnemster schrijft:

"Ik heb moeite met het idee dat ik bij een groep mensen zou horen die benaderd moet worden op een zodanig speciale manier dat een reguliere instelling meent hier niet voor te zijn toegerust. Met het motto dat rondwaart, dat iedereen mee moet doen kan ik niet zoveel. Het is namelijk een behoorlijk leeg motto. Naar mijn mening doet iedereen mee, die leeft en bestaat en zijn of haar eigen rol in de maatschappij heeft. En dat lijkt me voldoende. Maar nee, dat is niet genoeg. Iedereen moet meedoen volgens de regeltjes. Regeltjes gemaakt door mensen die zelf prima functioneren en onmogelijk kunnen inschatten hoe het is als dat niet lukt."

Een gevarieerde samenleving

Professor D.J. van Houten van de Universiteit van Humanistiek schrijft over de gevarieerde samenleving: "Hoe normaal is normaal als je uitgaat van diversiteit? Hoe afwijkend mag je zijn om toch als gelijkwaardig burger te worden bejegend? Om niet als probleem te worden beschouwd? En heb je daar zelf ook iets in te brengen?"¹ Lucy Kortram, voorheen lector aan Hogeschool De Horst, beschrijft dat van minderheidsgroepen wordt verwacht dat zij zich aanpassen. Zij krijgen de rol van toeschouwer toebedeeld². Als actor claim je gezag, presenteer je jouw visie op de wereld en de manier waarop mensen met elkaar omgaan.

¹ Douwe van Houten, *De gevarieerde samenleving. Over gelijkwaardigheid en diversiteit*, Utrecht, De Tijdstroom, 2004.

² Lucy Kortram, *Multicultureel competent samen(-)leven*, Inaugurale rede op Hogeschool de Horst, Driebergen, Hogeschool de Horst, 2004.

